

Sammanfattning

Fråga om avskedande av lärare som misshandlat en elev genom att ge denne en örfil. Avskedandet har bedömts som lagligen grundat.

ARBETSDOMSTOLEN

DOM
2006-11-29
StockholmDom nr 111/06
Mål nr A 213/05

KÄRANDE

Lärarförbundet, Box 12229, 102 26 STOCKHOLM

Ombud: förbundsjuristen Carl Falck, Lärarförbundet, adress som ovan

SVARANDE

Stockholms stad, 105 35 STOCKHOLM

Ombud: arbetsrättsjuristen Christina Madfors, Sveriges Kommuner och Landsting, 118 82 STOCKHOLM

SAKEN

skadestånd på grund av avskedande

Mellan Stockholms stad och Lärarförbundet gäller varandra i allmänhet avlösande kollektivavtal, bl.a. Allmänna bestämmelser (AB 01).

L.S. är medlem i Lärarförbundet. Han anställdes år 2001 som lärare vid S:t Eriks gymnasium i Stockholm. Den 15 september 2004 uppkom ordväxling mellan L.S. och en elev. L.S. slog därvid till eleven på kinden.

Med anledning av händelsen den 15 september 2004 blev L.S. avstängd från arbetet. Den 15 november 2004 blev han avskedad från anställningen.

Avskedandet har lett till tvist mellan parterna, som har förhandlat med varandra utan att kunna enas.

Lärarförbundet har väckt talan vid Arbetsdomstolen och har därvid, såsom talan slutligt bestämts, yrkat *i första hand* att Arbetsdomstolen skall förplikta Stockholms stad (staden) att till L.S. utge

1. ekonomiskt skadestånd motsvarande lön och andra anställningsförmåner exklusive semesterersättning med 13 387 kr för tiden den 15 – 30 november 2004, med 25 100 kr per månad för tiden den 1 december 2004 – 31 augusti 2006 och med 11 713 kr för tiden den 1 – 14 september 2006,
2. allmänt skadestånd med 120 000 kr, samt
3. semesterersättning med 78 427 kr.

För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att det inte förelegat laga skäl för avskedande, men väl saklig grund för uppsägning, har förbundet *i andra hand* yrkat att Arbetsdomstolen skall förplikta staden att till L.S. utge

1. ekonomiskt skadestånd motsvarande uppsägningslön exklusive semesterersättning med 13 387 kr för tiden den 15 – 30 november 2004, med 25 100 kr per månad för tiden den 1 december 2004 – 30 april 2005 och med 12 145 kr för tiden den 1 – 15 maj 2005,
2. allmänt skadestånd med 60 000 kr, samt

3. semesterersättning med 22 221 kr.

Förbundet har vidare yrkat ränta enligt 6 § räntelagen, på de allmänna skadestånden från och med den 7 oktober 2005 och på semesterersättning från den 25 december 2004 och på övriga belopp från och med den 25:e i varje månad, allt till dess betalning sker. Förbundet har slutligen yrkat förbehåll för rätten att, i mån av befogenhet, väcka ny talan mot staden avseende ersättning för ytterligare inkomstförlust.

Staden har bestritt bifall till käromålet. Inga belopp avseende allmänt skadestånd har vitsordats i och för sig. Ränteberäkningen, såväl avseende de allmänna som de ekonomiska skadestånden, har vitsordats. Staden har vitsordat ett månadslönebelopp exklusive semesterersättning om 25 100 kr, men har gjort gällande att det från inkomsterna skall avräknas 40 396 kr som L.S. uppburit i annan anställning. För perioden den 15 – 30 november 2004 har staden vitsordat ett lönebelopp om 13 387 kr, exklusive semesterersättning. För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att det inte har förelegat ens saklig grund för uppsägning har staden vitsordat att L.S. har rätt till semesterersättning för perioden den 15 november 2004 – 14 september 2006 med det yrkade beloppet 78 427 kr. För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att det inte har förelegat laga skäl för avskedande, men väl saklig grund för uppsägning, har staden vitsordat semesterersättning för perioden den 15 november 2004 – 5 maj 2005 med i första hand 16 070 kr, i andra hand med det av förbundet yrkade beloppet 22 221 kr.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Till utveckling av talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Läraryrket

L.S. har tidigare under många år arbetat som skådespelare. Han genomgick under 1990-talet lärarutbildning och anställdes år 2001 vid S:t Eriks gymnasium som lärare i teater och drama.

S:t Eriks gymnasium är en av de största gymnasieskolorna i Stockholm. Vid skolan finns omkring 1 500 elever och omkring 240 anställda. Vid skolan ges undervisning i olika s.k. program, däribland en gymnasiesärskola. Eleverna i gymnasiesärskolan har olika handikapp, exempelvis ADHD.

Teaterundervisningen bedrivs i en lokal med avskärmade fönster. L.S:s undervisning där har ibland blivit saboterad. De flesta eleverna vid skolan är skötsamma, men det finns en liten grupp elever som stör ordningen. Det har inträffat att någon elev har öppnat dörren till undervisningslokalen och släckt lyset. Eftersom det uppstod totalt mörker i lokalen fanns det risk för att vissa elever skulle drabbas av panik. Sedan L.S. tänt belysningen och låst dörren inifrån återkom de störande eleverna och sparkade på dörrens utsida. L.S. lyckades inte ta reda på vem det var som störde ordningen.

Den 14 september 2004, dagen före den händelse som tvisten rör, undervisade L.S. tillsammans med en annan lärare i lokalen. Under lektionen uppstod ett kraftigt oväsen utanför lokalen. Det visade sig att dörren endast med svårighet kunde öppnas. Några elever hade blockerat dörren genom att flytta de kraftiga plåtskåp som fanns i korridoren.

När L.S. kom till skolan den 15 september 2004 möttes han av vaktmästaren, som berättade att några elever hade kastat ut möbler på gatan genom ett fönster och dessutom hade hållt ut flytande tvål i spiraltrappan till det högre våningsplanet. L.S. gick upp för trappan mot sitt eget rum och möttes i korridoren av en grupp som stod där. Det var 4-5 personer som L.S. kunde urskilja i motljuset. En av dem höll i något som såg ut som en pistol och riktade den mot L.S., som blev chockad och rädd. När han upptäckte att det inte var en pistol utan en elektrisk skruvdragare gick han fram till eleven och gav denne en örfil med vänstra handen. Därefter gick han till det rum där han skulle undervisa och fann då att någon hade skrivit anstötliga saker på svarta tavlan. Dessutom hade flickornas toalett skräpats ned. Kort därefter blev L.S. hämtad av rektorn, varvid han fick beskedet att han var avstängd.

Den 11 oktober 2004 behandlades händelsen vid ett möte mellan L.S. och skolledningen. Det visade sig att den elev som hållit i skruvdragaren var en 18-årig elev som tillhörde gruppen av besvärliga elever och som redan tidigare hade fått flera varningar av skolledningen.

Förbundet gör gällande att den inträffade händelsen inte bör kunna utgöra grund för avskedande. Våld kan inte accepteras på en skola, och våld mot en elev är givetvis i sig särskilt allvarligt. Men bedömningen måste alltid ske med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet. Enligt förbundets uppfattning är följande förhållanden av betydelse i L.S:s fall. Det har aldrig tidigare riktats några klagomål mot honom. Den elev som mottog örfilen var myndig. Eleven fick inte undervisning av L.S. och kan alltså inte sägas ha stått i beroendeförhållande till denne. Det uppkom ingen fysisk skada på eleven, som bara drabbades av en kortvarig rodnad på kinden. Det måste beaktas att L.S:s undervisning av särskoleeleverna hade blivit störd. Avskedandet står inte i rimlig proportion till L.S:s handlande, som utgjorde en engångshändelse. Den situation han hamnade i framstod som hotfull för honom. L.S. har inte fått någon varning av skolledningen. Det har vidare inte företagits någon som helst omplaceringsutredning. Slutligen kan man med stor säkerhet utgå från att L.S. i framtiden inte skulle komma att handla på ett liknande sätt.

Enligt förbundets mening saknas det skäl för att från det ekonomiska skadeståndet avräkna inkomster som L.S. har uppburit i annan anställning efter avskedandet. Han har varit verksam som skådespelare på kvällstid i en biroll. Repetitionerna ägde rum på kväll och helger. Denna verksamhet hade därför kunnat bedrivas vid sidan av lärararbetet.

Staden

Som förbundet anförde hade L.S. vid den aktuella tidpunkten varit anställd under tre år som lärare i teater och drama vid S:t Eriks gymnasium, som är Stockholms största gymnasieskola. Vid skolan finns många elever som har sociala problem. Våld mellan elever är förhållandevis vanligt förekommande.

Det är riktigt att L.S:s lektioner har blivit störda i stor utsträckning. Det gjordes försök att ta reda på vilka elever som gjorde sig skyldiga till störningarna, men utan framgång.

Från skolans sida har inte tidigare funnits anledning till någon anmärkning på L.S:s förhållningssätt som lärare. Det förekom dock en tidigare incident med ordväxling mellan L.S. och vissa elever, varvid han betedde sig på ett sådant sätt att kolleger såg sig föranlåtna att ingripa. Det framhölls då för honom att våld inte kunde accepteras.

Den 15 september 2004 kom L.S. till skolan omkring kl. 8.30. När han kom till utsidan av en skolsal stod en grupp elever där tillsammans med läraren K.N. De väntade på att komma in i salen, som var låst. L.S. kom gående och såg gruppen i motljus. När han befann sig på 10-15 meters avstånd från elevgruppen viftade en av eleverna med en elektrisk skruvdragare. L.S. insåg snabbt att det inte var något vapen och frågade ”vad i helvete gör du, siktade du?”. Eleven bad då om ursäkt, men L.S. gick fram mot eleven och tryckte ett finger mot elevens näsa. Eleven gjorde samma sak mot L.S., som därefter gav eleven en ordentlig örfil. Slaget orsakade smärta, svullnad och en mindre sårskada. Det var inte fråga om någon nödvärnssituation och inte heller om någon provokation. K.N. förde bort L.S., som då sade att ”det här står jag för”.

L.S. blev omedelbart avstängd från arbetet. Han deltog den 11 oktober vid ett möte med skolledningen och menade då att han vid händelsen den 15 september hade varit hotad och att han skulle göra likadant igen under motsvarande omständigheter.

Den elev som L.S. slog till hade tidigare haft problem med skolgången och hade blivit varnad av rektor. Vid tiden för den aktuella händelsen hade eleven emellertid betydligt förbättrat sitt uppträdande i skolan.

Händelsen den 15 september ledde till att L.S. blev polisanmäld och åtalad. Han blev den 11 februari 2005 dömd av Stockholms tingsrätt för misshandel. Tingsrätten fann att gärningen var att bedöma som ringa brott och bestämde påföljden till dagsböter. Av domskälen framgår också att tingsrätten vid påföljdsbestämningen beaktade att L.S. hade blivit avskedad. Tingsrättens dom överklagades inte.

Det har enligt stadens mening funnits laga skäl för avskedandet av L.S. Han har oprovocerat och utan att det förelåg någon nödvärnssituation gjort sig skyldig till misshandel av en elev genom att slå denne i ansiktet. Hans

uppträdande berodde på att han hade svårt att behärska sig. Brottet innebär att han har allvarligt åsidosatt sina åligganden i anställningen. Under alla förhållanden har det förelegat saklig grund för uppsägning av L.S. Det har inte varit skäligt att kräva att staden skulle söka omplacera honom till annat arbete.

Beträffande ett eventuellt ekonomiskt skadestånd gör staden gällande följande. L.S. har ostridigt haft inkomst från verksamhet under våren 2005. Denna inkomst skall avräknas från det belopp han kan vara berättigad till.

Domskäl

L.S. var anställd vid S:t Eriks gymnasium i Stockholm som lärare i teater och drama. Han avskedades den 15 november 2004 med anledning av att han den 15 september samma år hade slagit en elev. Tvisten gäller i huvudsak frågan om avskedandet har varit lagligen grundat.

Utredningen i målet

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. Vid denna har på begäran av förbundet hållits förhör med L.S., läraren J.W., läraren H.F., läraren G.P., elevassistenten B.J. och produktionsassistenten E.L. På begäran av staden har hållits förhör med f.d. rektorn H.N., läraren K.N., biträdande rektorn B.R., biträdande rektorn L.D. och f.d. läraren L.B. Parterna har åberopat viss skriftlig bevisning.

Händelseförloppet den 15 september 2004

Beträffande händelseförloppet den 15 september 2004 är parterna i stort sett ense. Utredningen i målet består i denna del uteslutande av de uppgifter som lämnats vid huvudförhandlingen av L.S. och läraren K.N.

L.S. har berättat i huvudsak följande. När han kom till skolan gick han uppför trappan och in i korridoren. Han såg i motljuset en grupp som stod där på omkring 15 meters avstånd. En av dem, en vuxen person, siktade på honom med något som han uppfattade som en pistol. L.S. tänkte att hans sista stund var kommen och att det var fråga om att han skulle få ett straff för ett ingripande han gjort några dagar tidigare. I bakhuvudet fanns även dödsskjutningen vid Bromma läroverk, vilken då nyligen hade inträffat. Det kom dock ingen smäll, och när han strax därefter insåg att det inte var en pistol han hade sett gick han framåt och sade skräckslagen ”siktar du på mej, ge fan i det”. Han var fortfarande rädd, men rädslan övergick i ilska när eleven mötte honom med en nonchalant uppsyn. Eleven bad inte om ursäkt. L.S. tog eleven på näsan, varpå eleven gjorde likadant på honom. Han gav då eleven en örfil. Allt hände på några sekunder. Det kom fram en lärare som frågade L.S. ”har du fått som du ville nu?”, vilket fick honom att häpna. Senare har han skrivit ett brev till eleven och bett om ursäkt. Han anser nu att det var ett stort misstag att slå eleven.

K.N. har uppgett följande. Han stod i korridoren tillsammans med två eller tre elever och väntade på att lektionssalen skulle låsas upp. Inom gruppen diskuterades det kommande arbetet, och de hade verktyg med sig. En elev höll i en elektrisk skruvdragare och lekte med den utan att direkt sikta mot något. L.S. kom fram till gruppen och sade argt ”vad i helvete, siktar du på mig?”. Eleven var mycket ångerfull och sade förlåt. L.S. petade då på elevens näsa med ett finger. Eleven gjorde likadant på L.S. Sedan smällde det bara till. L.S. sade ”nu har du fått dej en snyting, det står jag för, vill du ha mer stryk?”. Örfilen utdelades med öppen hand. Det var en riktig smäll. Eleven hade inte uppträtt utmanande utom så till vida att han petade tillbaka på L.S:s näsa, men det var ju L.S. som först provocerade eleven. K.N. förde sedan bort L.S.

Enligt Arbetsdomstolens mening finns det inte skäl att ifrågasätta L.S:s uppgifter om att han inledningsvis uppfattade situationen så att eleven siktade på honom med ett skjutvapen. När han sedan upptäckte sitt misstag och gick fram till eleven förlorade han uppenbarligen behärskningskraften. På grundval av K.N:s uppgifter anser domstolen det vara klarlagt att eleven bad om ursäkt och inte provocerade L.S. genom nonchalant uppträdande. Trots detta fortsatte L.S. uppträdet genom att peta på elevens näsa och sedan, när eleven gjort likadant, slår till denne. Sammantaget kan domstolen inte finna att det våld som L.S. utövade föregicks av någon provokation från elevens sida eller att L.S., sedan han väl insett att det inte var fråga om något vapen, ens själv uppfattat någon provokation som bör tillmätas betydelse. Av K.N:s uppgifter framgår klart att det var fråga om en relativt kraftig örfil.

Har avskedandet varit lagligen grundat?

Arbetsdomstolen har i sin praxis vid prövningen av avskedandefall sett mycket strängt på misshandel på eller i anslutning till arbetsplatsen. Som domstolen har uttalat i tidigare domar måste man dock vid bedömningen alltid beakta omständigheterna i det enskilda fallet.

En omständighet som talar till L.S:s förmån är att det våld han utövade utgjorde en enstaka förlöpning från hans sida. Det förhållandet att våldet har utövats i hans yrkesutövning som lärare och riktat sig mot en elev i skolan gör dock att hans handlande framstår som särskilt allvarligt. Av betydelse är vidare att våldet inte föregicks av någon provokation från elevens sida, även om L.S. i förstone uppfattade saken så att eleven siktade mot honom. Även om det är förståeligt att L.S. först kände sig hotad av eleven borde han ha kunnat behärska sig när han sedan insåg sitt misstag och gick fram till eleven. Särskilt det förhållandet att det var ett kraftigt slag mot elevens ansikte gör att händelsen framstår som mycket allvarlig.

Arbetsdomstolen kommer till slutsatsen att L.S. genom sitt handlande har grovt åsidosatt vad som ålegat honom i anställningen. Det betyder att staden har haft rätt att skilja honom från anställningen genom avskedande. Förbundets talan skall därför avslås.

Rättegångskostnader

Vid den nu angivna utgången i målet skall förbundet förpliktas att ersätta staden för rättegångskostnader. Det belopp som staden yrkat har vitsordats som skäligt av förbundet.

Domslut

1. Arbetsdomstolen avslår Lärarförbundets talan.
2. Arbetsdomstolen förpliktar Lärarförbundet att ersätta Stockholms stads rättegångskostnader med åttiosextusensexhundraåttiofem (86 685) kr varav 86 625 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Michaël Koch, Sören Öman, Kurt Eriksson, Kerstin Brodowsky, Anders Hagman, Ronny Wenngren och Margareta Zandén. Enhälligt.

Sekreterare: Inge-Marie Nilsson